

ПОПЕЛЮК ВАДИМ ПАВЛОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри господарського права та процесу, кандидат юридичних наук*

ЩОДО СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ З ПОГЛЯДОМ НА ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО

Розвиток юриспруденції залежав від розвитку суспільства та від змін, що відбувалися в результаті переходу однієї епохи до іншої. При цьому сам термін «юриспруденція» (від лат. *jurisprudentia* – знання права) виник у Стародавньому Римі наприкінці IV – на початку III століття до н.е. [1, с. 3].

З цього приводу Кедрова Н. зазначає, що право кожної нової епохи є щаблем на шляху прогресу, що вимагає використання досягнень минулого. Немає жодної з існуючих раніше і нині діючих правових систем, які б тією чи іншою мірою не випробовували впливу минулого, різниця може полягати лише у глибині чи ступені такого впливу [2, с. 268].

Разом з тим, за вченням відомого французького вченого Р. Давида, навіть в рамках однієї епохи для юриспруденції будь-якої країни характерною є певна специфіка в порівнянні з юриспруденцією інших країн. Історична заслуга Р. Давида перед світовою юридичною наукою, в тому, що він першим зробив класифікацію правових систем у світі за допомогою поділу на сім'ї. Спочатку були виділені такі сім'ї як романо-німецька, сім'я загального права, мусульманське право і соціалістичне право (тяжіє до романо-німецької правової системи). Ці положення стали основою та увійшли в університетські навчальні програми з теорії держави і права в більшості країн світу [3, с. 31].

При цьому, сучасна навчальна література близько п'ятдесяти років відтворює модель поділу правових систем, запропоновану Р. Давидом, з деталізацією багатьох правових систем на підставі зазначеного поділу [4, с. 53].

Водночас, право – самостійне явище, що має власні принципи і закономірності розвитку. Немає сумнівів, що певні історичні періоди правових досліджень, характерні появою фундаментальних робіт і визначали тенденції розвитку юриспруденції. Також, можна констатувати, що в межах світового співтовариства, міждержавних об'єднань (Світового банку) сформовані і далі формуються унікальні правові системи окремих держав, зі своїми базовими принципами, правовими концепціями і категоріями, джерел права, її внутрішньою структурою, особливостями правотворчого процесу і реалізації права.

Крім того, внаслідок розвитку інтеграційних процесів зникають межі між основними типами правових систем світу, приклад серед країн Євросоюзу через Директиви Євросоюзу, а також проявляється тенденція зближення англосаксонської системи права з романо-

германською, а саме: підвищення ролі судової практики в романо-германській правовій системі і, відповідно, розвиток писаного права в англосаксонській правовій системі, що пов'язано з глобалізацією світового правового регулювання.

Беззаперечно, Україна як частина світового простору не стоїть осторонь цих процесів. Для прикладу: в процесуальних кодексах України знайшло закріплення положення щодо використання правових висновків Верховного суду нижчестоящими судами, що характерно для англосаксонської правової системи.

При цьому, що стосується господарського права, то з огляду на необхідність дієвого правового забезпечення динамічної сфери господарювання господарське законодавство знаходиться в процесі свого вдосконалення, що повністю відповідає економічним трансформаційним та інтеграційним процесам, оскільки господарське право, за своєю суттю, є галуззю права, яке направлене на регулювання професійної господарської діяльності в порівнянні з майновими відносинами споживчого характеру, що відображає загальноєвропейські тенденції до специфічного регулювання професійної господарської діяльності.

Попри це сфера господарювання в Україні зазнає впливу світових глобалізаційних процесів, таких як: рух капіталів, робочої сили, діяльність транснаціональних компаній, розвиток ІТ-технологій, – що також впливає на зміни в юриспруденції щодо створення певного правового режиму господарювання.

Зокрема, розвиток ІТ-технологій, поява штучного інтелекту у вигляді роботів-юристів, смарт-контракти, довідкові та автоматизовані системи, фінансування судового процесу приводять до появи нової юридичної термінології та нових юридичних практик у цій сфері.

На думку А. Ляценка, головні тенденції кожного ринку визначаються його викликами. Юридичний ринок у цьому аспекті не є винятком. Водночас, глобальні тренди в юридичному бізнесі не завжди можуть мати успіх в окремих регіонах як через банальні економічні умови, так і через ментальні або навіть історичні обставини. Зокрема, ним виділено ТОП-5 глобальних трендів в юридичному бізнесі, що вплинули на Україну: ТОП-1 – розвиток нових технологій, поява віртуальних грошей та автоматизованих систем, ТОП-2 – розвиток GR (Government Relations – взаємодія з владою спеціалістів приватних компаній) і лобізму, ТОП-3 – розвиток медіації, ТОП-4 – розвиток практик Forensic (фінансові розслідування) та ТОП-5 – розвиток ІТ-технологій в юридичному бізнесі [5].

Зазначені сучасні тенденції свідчать про ускладнення права та появи нової юридичної термінології, що веде до професіоналізації юридичних знань та особливих підходів до інтерпретації правового матеріалу.

В зв'язку з цим та з поглядом на історичне минуле, доречно звернути увагу на думку німецько-правознавця Р. Ієрінга, який надавав появі юриспруденції та юристів велике значення в історії права. На його думку зародження діяльності юристів було тією подією, яка сталася внаслідок «досягнення деякої міри розвитку права», його виходу з кола знань народної маси, а необхідне ознайомлення з правом, що дісталася

перш за все без зусиль кожному, стало вимагати «особливої уваги та визначення собі мети» [6, с. 53].

Отже, глобальні тренди в юридичному бізнесі проникають до юриспруденції поступово та непомітно. Безсумнівно, що на сьогоднішній день ринок не готовий відмовитись від висококваліфікованих спеціалістів у галузі права, замінити всіх працівників на машини та виносити судові рішення без участі судді-людини. Найімовірніше, у далекому майбутньому віртуальна юридична практика стане реальністю, проте люди також зможуть знайти собі застосування, виконуючи деякі керівні функції. Основною ж конкурентною перевагою юриста-людини стане її гнучкість, здатність до самовдосконалення, саморозвитку, розширення кругозору на професійному та особистому рівні.

Таким чином, завдяки професійній практичній діяльності юристів сучасне господарське право, варто сприймати не лише як теоретико-світоглядну, а і як практико-прикладну частину юриспруденції, яка сприяє конкретизації процесів правотворчості, реалізації правових норм, підвищенню ефективності їх застосування у економічній сфері.

Підводячи підсумки, необхідно наголосити, що господарське право як частина юриспруденції, спрямована на отримання нових економіко-правових знань, а також на обслуговування конкретних практичних потреб, а саме: забезпечення механізму правового регулювання професійної господарської діяльності, що безумовно впливає на процеси правотворчості, формулювання та вдосконалення правових норм, оптимальної організації правового матеріалу тощо.

Список використаних джерел:

1. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: підручник / О. Ф. Скакун. – Харків : Консум, 2001. – 656 с.
2. Кедрова Н. А. Вплив римського права на сучасні правові системи Європи / Н. А. Кедрова // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». – Одеса : Юрид. л-ра. – 2007. – Вип. 36. – С. 264–268.
3. Давид Р., Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности. Пер. с фр. В. А. Туманова. – М. : Междунар. отношения, 1999. – 400 с.
4. Хашматулла Бехруз. Сравнительное Правоведение. Учебник для вузов. 2008. Учебник для вузов. – О. : Фенікс; М. : Транслит, 2008. – 504 с.
5. Лященко А. ТОП-5 глобальних трендів в юридичному бізнесі, що вплинули на Україну. – [Електронний ресурс] // Режим доступу // <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/top5-globalnih-trendiv-v-yuridichnomu-biznesi-shcho-vplinuili-na-ukrayinu.html>
6. Иеринг Р. Юридическая техника / Р. Иеринг // Юридические записки. – СПб., 1860. – Т. 4. – С. 51–148.

Ключові слова: юриспруденція, тенденції розвитку юриспруденції, господарське право, професійна господарська діяльність, юридичний бізнес.

Key words: jurisprudence, trends in jurisprudence, commercial law, professional economic activity, legal business.